

4 Regionaal

Haarlem en omgeving

In 61 gemeenten leeft Nederlands-Indië nog altijd voort in de vorm van een Indische Buurt. Nu er binnenkort een boek over al die buurten uitkomt, dook Marc de Bruijn van de Historische Vereniging Heemstede-Bennebroek in die van Heemstede. Voor het boek en voor het nieuwe nummer van Heerlijkheden, dat momenteel weer in de winkel ligt.

Een Gordel van Smaragd in Heemstede

Sjaak Smakman
s.smakman@hollandmediacombinatie.nl

Heemstede * „Je sleet veel tijd op straat. Je was er vrij, niet gehinderd door auto's. Je kon er voetballen en nog zoveel andere dingen. De politie speelde het spel mee. Een agent kwam op een motor met zijspan aanraces, pakte de bal af en legde die op het zijspan. Eén van de jongens pakte de bal terug, trots als een aap, niet vermoedend dat dat ook de bedoeling was.”

Het is een van de herinneringen van de in 2005 overleden Michael Martin over de 'beginjaren' van de Indische Buurt, de jaren twintig en dertig toen de buurt werd gebouwd.

Dat juist op die plaats deze wijk voor arbeiders en wat later ook 'witte boorden' als onderwijzers en ambtenaren verrees was niet zo verwonderlijk. Het was een uitvloeisel van de opdracht die de architecten Jan Stuyt en Joseph Cuypers in 1908 kregen om een uitbreidingsplan voor Heemstede te tekenen.

In de geest van de tijd kwam er een grote centrale as - de Heemsteedse Dreef - met daar langs villawijken en twee-onder-een-kapwoningen. Maar ook voor de minder gefortu-

neerden moest worden gebouwd en daarvoor werd - net als tegenwoordig - wat verder uit het centrum gekeken. Aan de Molenwerf, de Cloosterweg en de Drieherenlaan was al een arbeiderswijkje aan het ontstaan en tussen de Molenwerfslaan en de Meerweg tekenden Stuyt en Cuypers een eenvoudig stratenplan.

Fruittwekerij

Dat de straten werden vernoemd naar de Gordel van Smaragd, kwam door de aanwezigheid van fruittwekerij Insulinde, eigendom van oude Indiëganger Anton Peter Audretsch. Zijn woonhuis aan de Laan van Insulinde 25 bestaat nog altijd. In 1923 kocht de gemeente zijn kwekerij en verkocht de grond door aan woningbouwverenigingen als St. Joseph en De Haemstede en aan particuliere bouwers. De straten kregen in de geest van de verkoper namen die verwezen naar eilanden als Javalaan, Balis, Celebes en Sumatra. Over de Lombokstraat gooidde raadslid De Boer nog een balletje op. De naam klinkt 'verbazend leelijk', vindt hij, en hij heeft dat van meer mensen gehoord. Volgens hem wordt 'Lombok' ook gebruikt als verwijzing naar grond waar weinig groeit en naar straten en wijken waarin het niet pluist is. Bijna dertig jaar eerder waren er

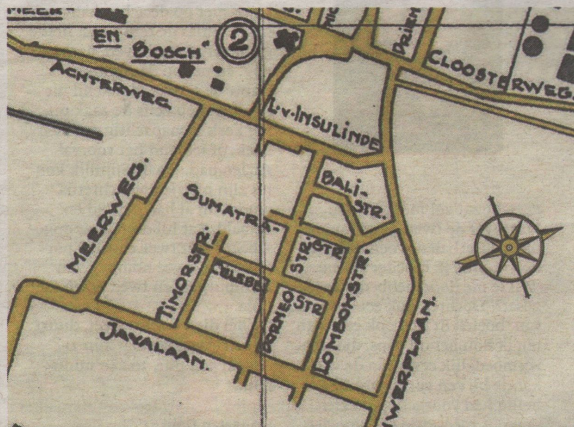
Een autloze Balistraat waarin volop kan worden gespeeld.

twee grote militaire Nederlandse acties geweest op het eiland na het 'verraad van Lombok', waarbij aan Nederlandse kant honderden doden vielen. Het pleidooi was overigens tevergeefs.

Middenstanders

En zo ontstond tussen 1923 en 1938 het eerste deel van de wijk. De arbeiders woonden vooral in de straten achter de Molenwerfslaan en de Cruquiusweg, wie wat meer kon besteden dan pakweg 5,50 gulden per week kon terecht aan

de Borneostraat. Aan de andere kant van de wijk richting Meer en Bosch werden de wat ruimere woningen gebouwd voor de 'middenstanders'. De huur- en koopprijzen benadrukken hoe lang dat al weer geleden is dat de wijk werd gebouwd: een huis aan de Javalaan kostte in 1937 390 gulden per jaar, aan de Meer en Boslaan kon je terecht voor 540 gulden. Een huis aan de Laan van Insulinde kostte 12.500 gulden. De enorme aanwas van nieuwe bewoners en het feit dat de nieuwe wijk wat afgelegen

Het ontwerp van de buurt in 1923.

Fruittwekerij Insulinde, waaraan de straten hun naamgeving danken.

De Bankastraat

Haarlem en omgeving

'Na schooltijd speelde je weer met je eigen soort'

staan ze er nog altijd. De meeste woningen waren krap en klein en bovendien bevatte de wijk weinig groen, parkeer- en speelgelegenheid. Daarom besloot de gemeente in 1977 de buurt grondig aan te pakken. Het werd een klus die zeven jaar duurde, waarbij woningen aan de Billitonstraat, Sumatrastraat en Bankastraat, die door verzakkingen in slechte staat waren, werden gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Verder renoveerden de woningbouwverenigingen veel woningen.

Gewild

Anno 2017 is de Indische Buurt een gewilde wijk. Een uithoek is de Indische buurt door de verdere uitbreidingen van Heemstede al lang niet meer. Het zwembad, het sportpark en uiteraard de nabijheid van Groenendaal dragen er toe bij dat de Indische Buurt populair is.

Wie er een huis wil kopen moet al snel een kleine drie ton mee brengen en huizen op de wat chiquere Javalaan gaan richting of ruim over een half miljoen. De toenemende welvaart en daarmee het toegenomen autobezit heeft er inmiddels voor gezorgd dat er opnieuw te weinig parkeerruimte in de wijk is. Maar ook daar wordt op dit moment aan gewerkt.

FOTO 'S HV-HB

lag van het centrum leidden tot grote saamhorigheid. In 1926 werd een buurtvereniging opgericht waar 89 gezinnen met in totaal 250 kinderen zich bij aansloten. Voor de contributie van een dubbelkje per week per gezin maakte men één keer per jaar een busreisje naar een speeltuin en werd voor de kleintjes een feestmiddag op Sinterklaas georganiseerd. Co Bos, die op 82-jarige leeftijd in 1968 overleed, speelde op die middag in het Wapen van Heemstede steevast de Goedheiligman.

In de wijk waren de nodige winkeltjes, veelal op de straathoeken, waarvan er veel tot ver na de oorlog bleven bestaan. Op het hoogtepunt waren er meer dan dertig. Nu zijn ze allemaal verdwenen, op de paar winkels op en rond het Wilhelminaplein na. Het onderwijs kreeg onder meer vorm in de stichting van de katholieke Sint Augustinus-school in 1925, tegenwoordig de Valkenburgschool. Martin herinnert zich: „Daar kwam je ook in contact met jongens uit de arbeidersklasse naast kinderen uit de

duurdere wijken, zoals de Dreef en omgeving, die het financieel beter hadden. Uiterlijk zag je dat zelfs aan de kleding, maar ook aan hun gezicht en handen, die er frisser uitzagen. Zij hadden een douche of badkuip. Wij gingen eenmaal in de week in de teil, later naar het Badhuis in de Postlaan. Op de school kregen zij ook meer aandacht van de broeders. Begrijpelijk want zij leerden door, terwijl wij zo snel mogelijk aan het werk moesten. Bevriend met jongens uit de rijk-luismilieus was je alleen onder

schooltijd. Zo gauw de bel klonk speelde je weer met je eigen soortgenoten.”

Oorlog

De oorlog hield flink huis in de wijk: op last van de Duitsers werden de huizen ten zuiden van de Javalaan gesloopt omdat ze in het schietveld richting Haarlemmermeer lagen. Na de oorlog werden daar duplexhuizen neergezet, twee huizen waarvan je zonder al te ingewikkelde ingrepen één woning kon maken. Bedoeld als tijdelijk,

